

ROK, JAKÝ JSME NEZAŽILI

Učitelka prvního stupně ZŠ PETRA ŠUBRTOVÁ o tom, co všechno se letos museli děti a učitelé naučit, proč je dobré každé ráno třikrát oběhnout blok a proč svým žákům vštěpuje, že nemají myslet jen na svou kedlubnu.

Text:
Foto:

Lucie Fialová
Michal Sváček

Petra Šubrtová učí třídu třiceti neklidných druháčků. Během online výuky jí omylem – nebo schválně? – mazali v počítači připravenou práci nebo se schovávali pod peřinu. Přesto hodnotí končící školní rok pozitivně. „Někdy to bylo legrační, jindy spíš k pláči, ale hodně jsme se sblížili s dětmi i s rodiči a já i děti jsme se naučili spoustu nových věcí,“ říká učitelka, která se před třemi lety umístila v prestižní učitelské soutěži Global Teacher Prize.

Zbývá pár dní do konce června. Jak se cítíte po tomto velmi netypickém školním roce?

Jsem unavená, ale možná i méně než v uplynulých letech.

To je zajímavé, čekala bych opak. Distanční výuka, neustálé změny...

Tenhle školní rok přinesl spoustu nového a mě nové nabíjí. Přinesl úplně nový impulz do mé práce, musela jsem o ní začít přemýšlet z úplně jiného úhlu. Když máte před sebou třicet druháčků a chcete, aby je to bavilo, musíte neustále hledat, jak to dělat jinak než ve škole.

Jak jste to tedy dělala?

V první řadě jsem si je musela rozdělit. Loni na jaře, to byli ještě prvňáčci, jsem měla pět skupin po šesti, letos už jsem to zkusila se třemi skupinami po deseti. Ráno jsme se vždycky na půl nebo tři čtvrtě hodiny sešli celá třída, aby měli možnost se vidět všichni dohromady. Ptala jsem se jich, jak se mají, připravila jsem pro ně nějakou hru nebo mi ukazovali, co mají doma, to měli hrozně rádi. Na závěr jsem jim zadala úkoly a pak jsme se sešli už po skupinkách vyloženě na hodinu nějakého předmětu. Každý den měla každá skupina dvě takové tematické hodiny, což bylo možné jen díky tomu, že jsem měla zrovna k dispozici dvě studentky na praxi, se kterými jsem se střídala.

Před třemi lety jste se umístila v prestižní učitelské soutěži Global Teacher Prize.

Popište nám, jak vypadá online hodina oceněné učitelky ve druhých třídách.

Jako u spousty jiných učitelek a učitelů, kteří se změn nelekli a aktivně zkoušeli, hledali a učili se. Vlastně jsme se s dětmi učili vzájemně. Někdy to bylo docela legrační, jindy spíš k pláči. Využívala jsem jak prachobyčejné mazací tabulky, které děti s odpověďmi ukazovaly do kamery, tak výdobytky různých aplikací. Naplno jsme využili rychlé tiché signály pro souhlas či nesouhlas. I tak byl spád hodiny vždycky pomalejší než ve třídě.

Výdobytky aplikací, to zní, jako že druháčci museli umět poměrně pokročile obsluhovat počítač.

V říjnu jsem tušila, že se blíží lockdown, a tak jsme šli do třídy s interaktivní tabulí a učila jsem děti, které tlačítko je na co nebo jak se vypíná zvuk. To se nám strašně vyplatilo. Skok, který děti udělaly v počítačové gramotnosti mezi první a druhou třídou, je obrovský. Používali jsme speciální platformu na matematiku nebo whiteboard, který supluje školní tabuli. Občas se nějaké komplikace samozřejmě vyskytly, ale většina dětí už zvládla sedět před obrazovkou samostatně, a to ne jen sedět a odpovídat, ale psát nebo kreslit v aplikacích, být aktivní.

Z některých stran zaznívají silná slova o ztraceném školním roce. Vypadá to, že vaše děti ho nepromeškaly...

Myslím, že jsme z něj vytěžili, co se dalo. Jestli vidím někde potíže, pak tam, že nemají dostatečně procvičené psaní. A trochu nám chybí kooperativní dovednosti. Už to, že mají ve škole společné aktivity ve dvojici nebo pracují ve větší skupině na společné práci, je učí kompromisu, hledání shody, argumentaci, respektování názoru ostatních. Některé moje kolegyně organizovaly dětem skupinovou práci i v onlinu, ale já jsem si na to u těch malých ještě netroufla. Ale jinak jsme stihli spoustu krásných projektů a já objevila spoustu novinek pro svou práci.

Co třeba?

Třeba přístup k domácím úkolům. Myslela jsem, že ode mě bude profesionálnější, když budu dávat úkoly na týden: hodně jsem myslela na to, abych příliš nezatěžovala rodiče tím, že musejí s dětmi sedět u učení denně. Ale když přišly děti po podzimní uzávěře do školy, vrátila se mi miminka řízená maminkou, která kontrolovala plán a říkala jim, co kdy mají udělat. Já bych ráda, aby se učily nést vlastní zodpovědnost. Tím spíš, že mám hodně neklidnou třídu, musím s nimi pracovat na krátkodobých cílech. A tak jsem začala dávat menší úkoly ze dne na den, ty si děti zvládají hlídat samy.

Jak se vám dařilo udržet pozornost neklidných druháčků? Máte na to nějaké figly?

Ačkoliv mi hodně záleží na tom, aby byly děti co nejvíce samostatné, u neklidných dětí jsem poprosila jejich rodiče, aby s nimi u počítače seděli. Snažila jsem se hodně střídat aktivity a vymýšlet vše tak, aby byli stále všichni aktivní. Ale i tak byly neplodné dny, kdy se prostě nedařilo. Bylo taky pár dětí, u nichž jsem se bála, že by se mi na dálku mohly ztratit. A tak jsem si udělala takovou páteční guerillovou školu u sebe doma nebo, když už to šlo, jsme se scházeli ve

» Když přišly děti po podzimní uzávěře do školy, vrátila se mi miminka řízená maminkou, která kontrolovala plán a říkala jim, co kdy mají udělat. Já bych ráda, aby se učily nést vlastní zodpovědnost. «

» Zlepšily se nám vztahy ve sbo- rovně – někteří kolegové potřebovali pomoc s počítačem a zjistili, že je v pořádku poprosit někoho o pomoc, sblížilo nás to. «

škole. Jeden chlapec třeba vůbec nezvládal hromadnou online výuku, tak jsem se s ním i online scházela sólo, ale i to bylo těžké – schovával se pod peřinu a nechtěl se mnou mluvit. Trvalo to asi tři nebo čtyři setkání, než se podařilo, že vylezl zpod peřiny a sedl si k počítači.

Byly naopak děti, jimž distanční výuka svědčila?

Introverti byli doma spokojeni. A mám také jedno strašlivě neklidné dítě, kluka, který během první třídy trávil některé hodiny pod lavicí. Doma měl mnohem větší klid na práci než ve třídě – a hodně mu to prospělo. S podporou rodičů udělal obrovský skok v psaní i v tom, jak dlouho se vydrží soustředit. A pak jsou děti, které naopak mnohem víc posouvá, když jsou ve škole. U mě ve třídě jsou to většinou holčičky, vedle kterých během online výuky seděla maminka a ony potřebovaly její ujištění, než něco řekly. Když jsou ve třídě bez maminky, víc je to osamostatňuje a posunuje dopředu.

Nahlédla jste do dětských pokojíků svých žáků. Co jste zjistila?

Většinou jsem si ověřila, že jsem se ve svých dojmech moc nespletla, puzzle mi do sebe krásně zapadala. Začala jsem rozumět, proč se děti ve třídě chovají, jak se chovají. Přišla jsem s nimi do individuálního kontaktu vlastně víc než ve škole, kde jich mám třicet najednou. Stejně tak rodiče nahlédli do toho, jak s dětmi pracuju. Viděli mě i zuřit, když mi děti poněkolkáté za den smazaly připravenou práci na celou hodinu. Cítím teď větší oboustranné pochopení. Líp rozumím dětem – a rodiče líp znají mě.

Je něco, co se nedařilo, v čem covidová doba uškodila?

Co už bych asi nechtěla zažít, byla rotační výuka. Nikdy jsem nerozdala tolik poznámek jako první týden po návratu do školy. Říkám poznámky, ale myslím spíš zoufalé vzkazy rodičům – měla jsem potřebu dát jim vědět, že potřeboju jejich pomoc, aby v té třídě byl zase klid. Děti byly jako utržené ze řetězu a dělaly se mezi nimi opravdu i nehezké věci.

Asi byly roz dováděné z toho, že jsou zpátky...

Nechci se pasovat na psychologa, ale mám pocit, že dnešní děti mají doma hodně pozornosti, všechno se motá kolem nich, přání se plní, ještě než jsou vyslovena, a bolístky se oprašují ještě dřív, než se vůbec stanou. Některé děti jsou pak křehoučké a neudolné a nejsou zvyklé přemýšlet nad důsledky svých činů. Některým rodičům se zase stává, že nenastaví hranice. Když se vám narodí dítě třeba jen s motorickým neklidem, je vaše hranice tolerance úplně jinde než hranice matky, která má

klidné dítě. Ale rodič už neanalyzuje, že to, že něco vydrží on, neznamená, že to vydrží okolí toho dítěte. Přemýšlí, co mu ještě může dovolit, omlouvá si to tím, že se vyřádit potřebuje. Nestanoví mu pevnou hranici, jenže právě tohle dítě ji potřebuje ještě víc než ostatní. Ve třídě jsme hranice vymezené měli, ale po těch pár týdnech doma šly děti za ni. A já jsem musela znovu vystavět ploty, za které se nelez. Jenže pak byly zas týden doma a začínali jsme nanovo. Bylo v tom samozřejmě i to, že byli excitovaní, že se zase vidí. A tak jsem s nimi v naději, že je to unaví, začala chodit běhat.

A funguje to?

Já to trochu zjednodušuju, ono to má víc důvodů. Zúčastnili jsme se totiž Běhu pro paměť národa – a ukázalo se, že jsou mezi dětmi propastné rozdíly ve výkonnosti. Byli tací, kteří uběhli bez mrknutí oka dva kilometry – a pak děti, které se po sto metrech hroutily. Jsou křehoučcí, nejsou zvyklí se přemáhat. Myslím, že odolnost se začíná trénovat fyzicky – přežiju, že jsem si odřel koleno, že mě píchá v boku nebo že jsem sebou žuchnul při kotrmelci. Vydržím, že je mi zima, že jsem si zmáchal boty. Přes posouvání té fyzické odolnosti se trénuje i psychická – to jsem tenkrát zvládl, tak teď to taky zvládnou. Takže máme každé ráno sraz ve tři čtvrtě na osm a dáme si tři kolečka po zahradě. Kromě budování výkonnosti a odolnosti to má ještě jeden aspekt: měříme si rekordy, jenže rekord překonáme pouze v případě, že ten nejpomalejší bude rychlejší. Takže naším cílem je povzbudit toho posledního. Cepuju je k týmové sounáležitosti: „Za koho běžíme? Za tým.“ Je to trochu jako z amerického filmu, ale jestli je chci něco naučit, je to nemyslet jen na svoji kedlubnu. Být užitečný i druhým. V tom jsou samozřejmě zásadním vzorem rodiče, ale my učitelé máme největší příležitost z nich formovat týmové hráče.

Kolik máte těch neklidných dětí, o kterých pořád mluvíte?

Z těch třiceti deset určitě. Z toho pět hodně neklidných. Někdy jsem z toho strašně vyčerpaná, ale hodně se tím učím. Jak je ta třída živá a neklidná, tak se také umí nadchnout. Před čtrnácti dny jsme dělali projekt včela – vyrobili si knížku, obalili ji, nalepili si na ni látkovou aplikaci včely a tu knížku vyplnili informacemi a nádhernými obrázky o včelách. Podařilo se mi je namotivovat – a oni se umí nechat do něčeho zbláznit, a to i ti nesoustředění. Takže si musím vybrat, jestli chci neklidnou třídu, které je ale radost předhazovat špeky, anebo třídu, která bude hodná, ale bude těžké ji zvednout ze židle. Volím A. Ve chvíli, kdy se něco takového povede a já cítím, že děti vidí smysl v tom, co dělají – a to ani netuší, co všechno se při tom naučí –, mě to nabije.

Co všechno se při tom naučí?

Jak se vyrábí kniha, jak asi vypadá práce spisovatele, co to je informační grafika. Učily se pracovat s textem, zpracovávat informace, hledaly klíčová slova. V matematice pracovaly s šestiúhelníky, když stavěly plástve z tyček. Kreslily, dělaly látkovou aplikaci, vznikly nádherné včely z chlupaté látky s křídly ze záclon. Každé dítě to dělalo po svém. Učily se na tom dokončit práci, která je těžká a zdlouhavá. Naučily se strašnou spoustu faktů o včelách. Tančili jsme včelí tanečky, hodně si hráli, ale všechno to potom zaznamenali do knihy. Když chcete děti posouvat dopředu, musíte je intelektuálně krmit. To, čím zaujmete malé děti, je spousta detailů. Kdybych s nimi probírala témata z prvouky v té míře, ve jaké jsou v učebnici prvouky, tak to spoustu dětí nebude zajímat. Takže mi připadá lepší nevěnovat se třeba všem tématům, ale vybrat si jen některá a jít v nich víc do hloubky. Samozřejmě je musím naučit i tvrdé a měkké i. Ale i to se dá učit na knize o včelách. Záleží jim na výsledku, chtějí ji mít vymazlenou, a tak si dávají pozor, aby psaly správně. Taky tam k učení dochází, jenom to učitel nemá tolik pod kontrolou, jako když se před ně postaví a zarecituje jim vyjmenovaná slova. V životě se ale taky neučíme věci nazpaměť jen tak. Učíme se to, co k něčemu potřebujeme.

Hodně se mluví o negativěch covidové doby, vy zdůrazňujete spíš přínosy. Napadají vás ještě nějaké další?

Těch je spousta. Zlepšily se nám vztahy ve sborovně – někteří kolegové potřebovali pomoc s počítačem a zjistili, že je v pořádku poprosit někoho o pomoc, sblížilo nás to. Kantoři se naučili počítat s počítači. Školy konečně získaly výbavu. Obrovsky se rozšířila nabídka webinářů a školení, učitelé se mnohem víc vzdělávali. O školství se víc mluví, akcelerovala se modernizace českých škol. Rodiče zjistili, co se vlastně jejich děti učí, a třeba se o tom teď rozvine společenská diskuse a začne se něco měnit. Učitelé donutil covid prioritizovat a otevřel otázku, jestli je opravdu nutné do dětí narvat všechno. Moje dítě na druhém stupni má famózní češtinářku, která v nich pěstuje lásku k jazyku, ale i tak se učí spoustu zbytečných věcí. Syn se mě ptal: „Mami, a kdy použiju druhý přísudků?“ Nebo fyzika, nádherná věda, která je všude kolem nás, ale my ji učíme děti přes vzorečky, kterých se leknou, a rozhodně potom nemají chuť tomu rozumět.

Blíží se vysvědčení. Jaké letos bude?

Já své děti neznámkuju, i když na naší škole známky jsou. Myslím, že dítě v první a druhé třídě známky nepotřebuje. V tomto věku mají ještě všichni velkou potřebu odevzdávat co nejlepší práci. Ale systém je nastavený tak, že na vysvědčení známku napsat musím, tak napíšu

všem jedničky. Nám skvěle funguje sebehodnocení. V září první třídy jsme začali s jednoduchými ikonkami, které si děti vybarvovaly, když měly pocit, že tu věc zvládají. Postupně jsem přidala i slovní popis. Během online výuky se sebehodnotily každý pátek, já jim k tomu přidávám svou zpětnou vazbu, ale musím říct, že děti jsou velmi objektivní a většinou se jejich a moje hodnocení neliší. Připadá mi důležité, aby se naučily hodnotit kvalitu své práce a přemýšlely o tom, co už umí a na čem ještě musejí zapracovat. Ve chvíli, kdy mají možnost objevit, v čem jsou jejich kvality, si vytvářejí opěrné sloupce svého sebevědomí. Když zjistí, že jsou v něčem hodně dobří, jim nevádí, že v něčem jiném je lepší Pepíček.

Co když někdo není dobrý v ničem?

U každého se něco najde. Proto musím do sebehodnoticích tabulek zařazovat širokou škálu činností. Těch talentů, které mohou děti mít, je strašně moc. To jen my jsme si je definovali na češtinu, matematiku, fyziku, výtvarku nebo tělocvik. Některé děti jsou třeba komunikačně zdatné, jiné neskutečně tvořivé nebo třeba hloubavé. Já si totiž myslím, že úkolem učitele není naučit žáky všechny gramatické jevy, ale pomoci dítěti objevit, v čem je dobré. Pomoci mu vystavět zdravé sebevědomí. Když jsem se dostala na gympl, naše přísná ruštinářka mi opovržlivě řekla: „Shejbalová, ty taky?“ Já jsem to ustála, protože jsem odolná, ale jiné dítě by to mohlo zlomit. Bojím se, abych ze sebe nevy pustila něco takového, když jsem třeba vyčerpaná nebo rozzlobená. To se učitelé nesmí stát. Nikdy nesmí dítěti sebrat naději, že může být v něčem dobré.

PETRA ŠUBRTOVÁ (41)

Učí na prvním stupni ZŠ Petřiny-sever v Praze 6. V roce 2018 skončila na druhém místě v soutěži o nejlepší učitele Global Teacher Prize. Je zapojená do mnoha projektů, jako je Krok ze školy do přírody, jehož cílem je dostat děti z lavic k učení venku, nebo Začít spolu. Vytváří a testuje didaktické pomůcky, je koordinátorkou školního parlamentu. Má tři syny.

